

“ขนุนหนองเหียง”

ต้นแบบการบริหารจัดการแปลงใหญ่แบบครบวงจร

สถานการณ์งานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ / ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

“เนื้อสีเหลืองทอง เปลือกเขียวมรกต เนื้อแน่นหวานกรอบ” คือนิยามที่เป็นเอกลักษณ์ของขนุนหนองเหียง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีเกษตรกรผู้ปลูกขนุนในพื้นที่เกือบทุกตำบลในพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลหนองเหียง เกษตรกรปลูกขนุนพันธุ์ทองประเสริฐอย่างจริงจังเพื่อเป็นอาชีพ จำหน่ายเป็นรายได้หลักและรายได้เสริม เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่มีสีสวย รสชาติดี ไม่สลดลือกทิ้งจากต้น และราคาดี

หากแต่การตลาดกับเกษตรกรอาจกล่าวได้ว่าเปรียบเสมือนเป็นไม้เบื่อไม้เม่า ปัญหาต้นทุนด้านการขนส่งและการตลาดสร้างความหนักใจให้กับเกษตรกรผู้ปลูกขนุนหนองเหียง เนื่องจากต้องขนขนุนไปขายตลาดใหญ่ในจังหวัดระยอง เสียค่าขนส่งคันรถละไม่ต่ำกว่า 500 บาท ราคาได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย แม้ผลผลิตไม่เต็มรถก็ยังต้องเสียค่าขนส่งเท่าเดิม ดังนั้นเพื่อเป็นการอุดรูรั่วของปัญหา จึงได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ขนุนหนองเหียง โดยมีสมาชิกครั้งแรก 43 ราย พื้นที่ 403 ไร่ ในรูปแบบแปลงใหญ่ เพื่อเป็นศูนย์กลางของชาวสวนในด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตขนุน ปัจจุบันกลุ่มมีการขยายผลการดำเนินงานมีสมาชิก 74 ราย พื้นที่ปลูกรวม 749 ไร่ มีการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ขนุนตำบลหนองเหียงดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในระดับตำบล อำเภอ ตลอดจนจากหน่วยงานภาคีต่างๆ มีการบริหารจัดการโดยมีคณะกรรมการดำเนินงานแบ่งฝ่ายแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการทำงานกันอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบันด้านองค์กรเครือข่าย มีการจัดตั้งกลุ่มมีคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม เพื่อทำงานเชื่อมโยง เครือข่ายซึ่งกันและกัน

การนำระบบส่งเสริมการเกษตรมาช่วยขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาคือ

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอน้ำยืน ได้ขับเคลื่อนโครงการ “ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่” โดยยึดระบบส่งเสริมการเกษตร(T&V System) เพื่อขับเคลื่อน “แปลงใหญ่ขนุนหนองเหียง” ผ่าน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ **การถ่ายทอดความรู้** มุ่งพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานแปลงใหญ่ ผ่านเวทีการอบรมในระดับกรมและระดับจังหวัด ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง อาทิ การบริหารจัดการตลาดสินค้าเกษตร โรคและแมลงศัตรูพืชที่สำคัญ เป็นต้น **การเยี่ยมเยียน** การสร้างความเข้าใจเกษตรกรสมาชิกและการรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ กำหนดระเบียบ/กฎเกณฑ์กลุ่ม ผ่านเวทีประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกในแปลงโดยได้รับการพัฒนาความรู้จาก ศพค./หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการจัดทำแปลงเรียนรู้ด้านการผลิตขนุนคุณภาพ โดยใช้แปลงของนายประสิทธิ์ พรหมจันทร์ ในพื้นที่ 20 ไร่ ในการเป็นแปลงเรียนรู้ ด้านการผลิตขนุนคุณภาพส่งออก การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การวางระบบน้ำ การบริหารจัดการสวน การผลิตพืชตามหลัก GAP ฯลฯ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้แก่เกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรภายนอกที่เข้ามาศึกษาดูงาน โดยสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ และการส่งผลผลิตเข้ารับการแข่งขันต่างๆ เพื่อการันตีคุณภาพของผลิตที่เกิดขึ้น **การสนับสนุน** ด้านองค์ความรู้จากแหล่งสื่อเรียนรู้ด้านการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนหน่วยงานภาคี อาทิ มหาวิทยาลัยบูรพา กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น **การนิเทศงาน** สำนักงานเกษตรจังหวัดติดตามนิเทศผลการดำเนินงานเพื่อรับฟังปัญหาและร่วมหาแนวทางพัฒนาอยู่เสมอ

การจัดการข้อมูล ผ่านระบบเว็บไซต์แปลงใหญ่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งทำให้มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบและเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์

ผลลัพธ์ต่อตนเอง จากการขับเคลื่อนแปลงใหญ่ขนุนหนองเหียง ผ่านกลไกระบบส่งเสริมการเกษตร ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ได้พัฒนาศักยภาพในหลายๆ ด้าน โดยการนำเครื่องมือไปใช้ขับเคลื่อนจริงในพื้นที่

ผลลัพธ์ต่อองค์กร กล่าวได้ว่าแปลงใหญ่ขนุนหนองเหียง เป็นอีกหนึ่งต้นแบบแห่งความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมของการนำระบบส่งเสริมการเกษตรมาขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรต่อตัวเจ้าหน้าที่และสำนักงานเกษตรจังหวัดรวมถึงสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีผ่านผลงานที่เป็นที่ประจักษ์อย่างแท้จริง

ผลลัพธ์ต่อเกษตรกร หลังการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ นอกจากจะได้รับความช่วยเหลือหลายๆ ด้านจากภาครัฐ ยังได้องค์ความรู้ต่างๆ ทั้งในด้านเทคโนโลยีการผลิตให้ได้คุณภาพส่งออก การแปรรูปผลผลิต การตลาด รวมทั้งการบริหารจัดการตามระบบ GAP ปัจจุบันเกษตรกรแปลงใหญ่ขนุนหนองเหียง ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP แล้ว คิดเป็นร้อยละ 90 ของสมาชิกทั้งหมด

ด้านการผลิต เกษตรกรสามารถลดต้นทุน 20% จากไร่ละ 9,840 บาท เหลือ 7,872 บาท โดยเฉพาะการหันมาใช้ปุ๋ยสั่งตัด การใช้ปุ๋ยซีโก้ปรับปรุงโครงสร้างดินร่วมกับใช้ปุ๋ยเคมีระหว่างการปลูก รวมถึงการใช้สารชีวภัณฑ์และวิธีวิถีกลในการกำจัดโรคแมลงศัตรู สามารถเพิ่มผลผลิตได้ 20% จากไร่ละ 3,800 กก. เป็น 4,200 กก.

ด้านการตลาด ปัจจุบันมีจตุรบรรณและรับซื้อผลผลิต ดำเนินการโดยวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ รับซื้อผลผลิตจากสมาชิก ผลผลิตส่วนใหญ่ส่งออกไปยังประเทศจีน 80% โดยเฉพาะผลผลิตเกรดเอ หนัก 10 กก.ขึ้นไป ความแก่ประมาณ 80% ผลกลม สีสวย ไม่บิดเบี้ยวไร้โรคแมลง ขนุนอ่อนที่ได้จากการตกแต่งผล นำไปขายตลาดภาคเหนือ มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยการแปรรูปจากวัตถุดิบที่ตกเกรด นำมาแปรรูป เป็น ขนุนผลสดแกะพร้อมรับประทาน ขนุนเชื่อมอบแห้ง ขนุนลอยแก้ว แยมขนุน เพื่อสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพ สร้างรายได้เป็นที่น่าพอใจให้กับสมาชิก

นอกจากนี้เกษตรกรได้รับการพัฒนาให้เป็น Smart Farmer และ Smart Farmer ต้นแบบ มีการส่งเสริมการปลูกพืชอื่น หรือกิจกรรมด้านอื่น เพื่อสร้างรายได้เสริม ให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเกษตร

ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร

จากบทเรียนการขับเคลื่อนแปลงใหญ่ขนุนหนองเหียง อาจกล่าวโดยสรุปถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จได้ดังนี้

คน สมาชิกมีส่วนร่วมในทุกมิติ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ คณะกรรมการกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการแบ่งหน้าที่การทำงานชัดเจน เจ้าหน้าที่มีศักยภาพและขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง

งาน มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือระบบส่งเสริมการเกษตรเป็นหลักในการขับเคลื่อน มีแผนการผลิต การแปรรูป และการตลาดที่ชัดเจน มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งศึกษาดูงานของเกษตรกรที่สนใจทั้งนอกและในพื้นที่

เงิน มีการบริหารงบประมาณของกลุ่ม เพื่อเป็นกองทุนในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่องและชัดเจน เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ ตลอดจนมีงบประมาณสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเติมเต็มศักยภาพของกลุ่ม

